

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN ALGILADIKLARI SOSYAL DESTEK VE YALNIZLIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ: BİR KARMA YÖNTEM ÇALIŞMASI

Melih SEVER*

Seyhan ÖZDEMİR**

ÖZET

Bu araştırma, uluslararası öğrencilerin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerini ve bunlarla ilişkili etmenleri incelemek için karma yöntemde yapılmıştır. Araştırma, karma araştırma desenlerinden yakınsayan paralel karma desende tasarlanmıştır. Nicel veriler; çeşitli fakültelerde eğitim gören, kolayda örneklem seçimiyle ulaşılan, 54 farklı ülkeden gelen 276 öğrenciye yapılan anketlerle toplanmıştır. Nitel araştırmanın bulguları, 9 kadın ve 14 erkek olmak üzere toplam 23 uluslararası lisans öğrencisinin katılımı ile yüz yüze ve tam yapılandırılmış görüşme formlarıyla elde edilmiştir. Araştırma sonunda hem nicel hem de nitel bulgular, uluslararası öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin düşük, algılanan sosyal destek düzeylerinin ise yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Öğrencilerin geldikleri bölgelere göre sosyal destek ve yalnızlık ortalama puanları istatistiksel olarak farklılık göstermiştir. Ortadoğu ülkelerinden gelen öğrencilerin diğer ülke gruplarına göre kendilerini daha yalnız hissettiği ve daha az sosyal destek algıladığı bulunmuştur. Ayrıca, Ortadoğu ve Afrika ülkelerinden ülkemize gelen katılımcı öğrencilerin tam yapılandırılmış görüşmelerde ayrımcılık ve dışlanma deneyimleri paylaştıkları görülmüştür. Buna göre Ortadoğu ve Afrika ülkelerinden gelen öğrenciler için farklı kültürlere uyum ve farkındalık çalışmaları ile bu öğrencilere yönelik oryantasyon çalışmaları yapılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal destek, Yalnızlık, Karma yöntem, Uluslararası öğrenci.

JEL Sınıflandırma Kodları: D91, D23, I23, I24.

EXAMINATION OF PERCEIVED SOCIAL SUPPORT AND LONELINESS LEVELS OF INTERNATIONAL STUDENTS: A MIXED METHODS STUDY

ABSTRACT

This research was conducted in a mixed method to examine the social support and loneliness levels of international students and related factors. The research was designed in a parallel mixed pattern converging from mixed research designs. Quantitative data were collected through questionnaires from 276 students from 54 different countries. The findings of the qualitative research were obtained through face-to-face and fully structured interview forms with the participation of a total of 23 international undergraduate students, 9 women and 14 men. Both quantitative and qualitative findings revealed that international students' loneliness levels are low and their perceived social support levels are high. Social support and loneliness average scores of the students differed statistically according to the regions they came from. Students from Middle Eastern countries feel more alone and perceive less social support than other country groups. In addition, the participants from Middle Eastern and African countries shared their experiences of discrimination and exclusion in fully structured

* Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Dr.Öğr.Üyesi, melihsever@sdu.edu.tr

** Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Araş.Gör.Dr., seyhanozdemir@sdu.edu.tr

interviews. We suggest that students from Middle East and African countries should be supported with psychosocial services and international orientation activities to enhance their adaptation.

Keywords: Social support, Loneliness, Mixed method, International students

JEL Classification Codes: D91, D23, I23, I24.

GİRİŞ

Türkiye'nin yükseköğretimde uluslararasılaşma serüveninin 80'lerden sonra hızlandığını görmek mümkündür. Özellikle verilen burslar ve özel üniversitelerin sayısının artmasından sonra uluslararası öğrenci sayıları da hızla artmıştır. YÖK bilgi sistemine göre 2016-2017 öğretim yılına kayıtlı toplamda 106.479 uluslararası öğrenci Türkiye'de eğitim almaktadır. Bu öğrencilerden sadece 14.870'i Suriye vatandaşıdır (YÖK, 2018).

Literatürde uluslararası öğrencilerin uyum sorunlarını inceleyen nitel ve nicel araştırmalar bulunmakla beraber, Türkiye'de uluslararası öğrencilerin yalnızlık düzeyi ve sosyal destek algılarını araştıran bir çalışmaya henüz rastlanmamıştır. Eğitim almak amacıyla Türkiye'ye gelen öğrencilerin uyum süreçlerini ve sorunlarını ele alan çalışmalar; öğrencilerin akademik yaşamlarına, dil problemlerine ve maddi sorunlarına dikkat çekerken, aynı zamanda ülkeler arasında yaşanan politik gerginlikler ve ön yargı sebebiyle dışlanma yaşayabildiklerini aktarmıştır (Enterieva ve Sezgin, 2016; Bilgili, 2016; Özkan, Acar ve Güvendir, 2015). Yalnızlığın ve kültürel farklılıkların uluslararası öğrencilerin karşılaştığı sorunlardan olduğu belirtilmiş, kadın öğrencilerin sosyal uyumlarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu bazı çalışmalarda gösterilmiştir (Özçetin, 2013; Çelik, 2013). Kıroğlu, Kesten ve Elma (2010) yaptıkları nitel çalışmada çoğunlukla Türki Cumhuriyetler'den gelen öğrencilerle görüşmüş ve kültürel benzerliklerden dolayı dışlanma yaşanmadığını belirtmiştir. Ancak kültürel benzerliklerin olmadığı farklı yaşam deneyimlerine sahip bireylerin yabancı kültürde yalnızlık, dışlanma ve ayrımcılıkla ilgili sorunlar yaşadığı gösterilmiştir (Rajapaksa ve Dundes, 2002).

Uluslararası öğrencilerin; yeni kültüre uyum, yalnızlık, sosyal destek gibi konularda yaşadıkları sıkıntıların araştırılması ve bu alanda hizmetler verilmesi tartışılması gereken bir konudur. Türkiyeliler öğrencilerle yapılan bu yönde araştırmalar psikososyal hizmetlerin tasarlanmasında ve yürütülmesinde önemli rol oynamaktadır. Aynı şekilde hızla artan uluslararası öğrencilerin psikososyal yönden araştırılması ve gereken hizmetlerin tasarlanması ihtiyacı doğmaktadır. Genellikle Türki cumhuriyetlerden, Afrika ve Ortadoğu ülkelerinden öğrencilerin Türkiye'de öğrenim gördükleri, çoğu öğrencinin YTB (Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları) bursları ile Türkiye'de eğitim alabildikleri kaydedilmektedir. Bu öğrencilerin maddi imkânlarının kısıtlı olması onlara aynı zamanda psikososyal açıdan da sorunlar yaşatabilmekte ve Türkiye'ye adaptasyon sürecinde yaşanan zorlukların destek alamadan aşılmasını çalışılmasını zorunlu kılmaktadır.

Uluslararası öğrenci payını artırmak isteyen ülkelerin yükseköğretimlerinde uluslararası öğrenci destek birimlerinin yapılandırılması gerekliliği tartışılmıştır (Forbes-Mewett ve Nyland, 2013). Farklı ülkelerdeki üniversitelerde uluslararası öğrenci destek birimleri olduğu, farklı dillerde danışmanlık hizmeti verildiği ve çok kültürlü öğrenci destek hatları kurulduğu görülmektedir. Bunlar arasında barınma servisleri, psikososyal destek servisleri, kütüphane servisleri, yemekhane servisleri, sağlık servisleri, akademik yardım servisleri (çeviri, cv hazırlama, mülakat teknikleri, iş bulma yardımı, makale hazırlama yardımı gibi) sayılabilir (Roberts ve Dunworth, 2012). Bu hizmetlerin kültüre duyarlı ve farklı öğrenim aşamalarındaki öğrencilerin ihtiyaç ve sorunlarına göre yapılandırılması gerektiği de ortadadır.

Uluslararası öğrencilerin Türkiye'de daha nitelikli ve sorunsuz eğitim alabilmeleri ve Türkiye deneyimlerinin geliştirilmesi için öğrencilere rehberlik hizmetlerinin verilmesi ve kültüre duyarlı danışmanlık hizmetlerinin sunulması tartışılmalıdır.

YÖK verilerine göre 2018 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi'nde okumakta olan 1621 uluslararası öğrenci bulunmaktadır. Bu sayıya ön lisans ve lisansüstü programlarda okuyan öğrenciler dâhildir. Öğrencilerin geldikleri ülkelere bakıldığında ise Suriye'den 191, Türkmenistan'dan 425, Azerbaycan'dan 253, Irak'tan 205, Afganistan'dan 110 öğrencinin Süleyman Demirel Üniversitesi'nde eğitim aldığı görülmektedir (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2018). Gittikçe artan sayıda uluslararası öğrencinin eğitim alacağı öngörüsü dikkate alınır ise bu öğrencilerin sorunlarına ilişkin çalışmaların yeterli olmadığı görülmektedir. Bu çalışmanın ana amacı ülkemizde okuyan uluslararası üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal destek algı düzeylerini ölçmektir. Buna göre araştırmanın nitel boyutunda öğrencilere Türkiye'de hangi alanlarda sorun yaşadıkları, özellikle yalnızlık, dışlanma ve ayrımcılık sorunları yaşayıp yaşamadıkları, ayrıca bu sorunları nasıl çözüp çözemedikleri, çözdülerse çözmeyi nasıl başardıkları çözmeyi tercih ettikleri sorulmuştur.

Araştırma Soruları

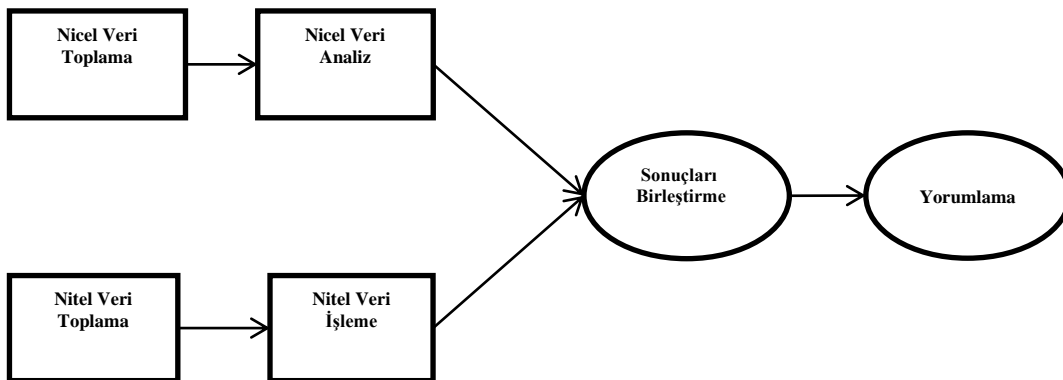
Öğrencilerin cinsiyet, yaş, gelir, medeni durum, fakülte, kalınan yer ve kişi sayısı ve gelinen ülkeye göre yalnızlık ile sosyal destek algıları arasında bir fark var mıdır?

Uluslararası öğrencilerin yalnızlık ile aile, arkadaş ve özel insan desteği alt grubundan oluşan sosyal destek algı düzeyleri nasıldır?

1. YÖNTEM

1.1. Araştırma Tasarımı

Çalışma, hem nitel hem nicel veri toplama ve analiz süreci içeren karma araştırma yöntemle hazırlanmıştır. Karma yöntem desenlerinden *yakınsak paralel desen* seçilmiştir. Bu desenin amacı, araştırma problemini en iyi şekilde anlamak için "aynı konu üzerinde farklı fakat birbirini tamamlayıcı veri toplamaktır (Morse, 1991). Bu desenin seçilmesindeki amaç, nicel yöntemlerle (geniş örneklem boyutu, genelleme) nitel yöntemlerin (küçük örneklem, ayrıntı derinlik) farklılaşan güçleri ve örtüşmeyen zayıflıklarını bir araya getirmektir (Patton, 2014). Bu desende eşit öneme sahip olan nitel ve nicel veriler eş zamanlı olarak toplanmaktadır. Sonrasında ayrı ayrı analiz edilmekte ve son aşamada nicel ve nitel bulgular aralarındaki benzerlik ve farklılıklar açısından kıyaslanıp yorumlanarak araştırmanın ana amacı doğrultusunda daha iyi bir kavrayışa ulaşılmaya çalışılmaktadır (Creswell ve Plano Clark, 2011). Bu desen türünde nicel ve nitel veri toplama süreci ve analizleri eş zamanlı veya birbirine yakın zaman dilimlerinde gerçekleşir. Verilerin bütünleştirilmesi işlemi ise ayrı ayrı toplanan veriler ayrı analiz edilerek sonuçları benzerlik ve farklılığa göre yorumlanır (Fetters, Curry ve Creswell, 2013).

Şekil 1. Yakınsak Paralel Desen Diyagramı

2. ÇALIŞMA I: NİCEL ÇALIŞMA

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni öğrencilerden oluşmaktadır. Örneklemi ise Isparta'da Süleyman Demirel Üniversitesi'nde eğitim almakta olan uluslararası lisans öğrencileri oluşturmuştur. Süleyman Demirel Üniversitesi'nde araştırmanın yapıldığı dönemde 91 farklı ülkeden 981 lisans öğrencisi eğitim almaktadır. Çalışmaya katılan 276 kişiden 32 kişi sanal ortam olarak formu doldurmuş, geri kalan 244 kişi ise yüz yüze görüşme yolu ile çalışmaya katılmıştır. Bu çalışmada örnekleme yöntemi olarak kolayda örnekleme tekniği seçilmiştir. Araştırmaya ilişkin bilgilendirici elektronik posta üniversitede okuyan tüm uluslararası öğrencilerin elektronik posta adreslerine gönderilmiştir. Ayrıca yüz yüze görüşme ile ulaşılan öğrencilere uluslararası öğrenci festivali sırasında ulaşılmış, sözel onay alındıktan sonra ölçekler uygulanmıştır. Toplam 350 anket uygulanmış ancak 74 anket cevap kalitesinin düşüklüğü (eksik cevaplama, tekrar cevaplar, tam yanıt vermeme, bazı soruları atlama, her soruya aynı yanıtı verme gibi) sebebiyle araştırmaya dâhil edilmemiştir. Sonuç olarak 276 geçerli anket analize tabi tutulmuştur. Üniversite etik kurulundan gerekli izin alınmıştır. Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi'nin Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 24.06.2020 tarihli ve 92/2 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur.

2.2. Nicel Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama amacıyla görüşme formu ve 2 farklı ölçekten faydalanılmıştır. Bu ölçeklere ilişkin bilgiler aşağıda detaylı şekilde verilmiştir.

Görüşme Formu: Araştırmanın nitel bölümünde katılımcılara demografik bilgilerini içeren form ve tam yapılandırılmış görüşme formunda yer alan 5 soru aynı sırayla yönlendirilmiştir. Araştırmanın nicel tarama modelinde yapılan bölümünde demografik özelliklerin oluşturduğu 10 soruluk bir form, 12 ifadeden oluşan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (MSPSS), 8 soruluk UCLA Kısa yalnızlık ölçeği verilmiştir.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (MSPSS): Zimmet ve diğerleri (1988) tarafından sosyal destek algısının farklı alanlardan öznel değerlendirmesini yapmak amacıyla geliştirilmiştir. Eker ve Arkar (1995) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. 12 ifadeden oluşan likert tipi bir ölçek olan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, *kesinlikle evet* ve *kesinlikle hayır* arasında ifadelerin yer aldığı 1-7 puan arasında her maddeden puan alınan bir ölçektir. Yüksek puan algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu gösterir. Ölçeğin üç alt ölçeği vardır. Bunlar *aile*, *arkadaş* ve *özel kişi* desteği olarak sınıflandırılmıştır. Örnek ifadeler "İhtiyacım olan duygusal yardım ve desteği ailemden (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) alırım." ve "Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var." şeklinde verilebilir. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ise iyi uyum indeksleri arasında yer almaktadır. ($\chi^2/df=2.54$, GFI=0.92, CFI=0.90, RMSEA= .07).

UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu: 20 soruluk uzun versiyonu Russel ve diğerleri (1978) tarafından 20 maddelik 4'lü likert tipi bir ölçek olarak geliştirilen ölçek yalnızlığın değerlendirmesini amaçlamaktadır. Yüksek puan yüksek yalnızlığı ifade eder. Ölçekte bazı maddeler ters kodlanmaktadır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanmasını Demir (1989) yapmıştır. 8 soruluk kısa ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Doğan, Çötök ve Tekin (2011) tarafından yapılmıştır. Orijinal ölçekle aynı şekilde 4'lü likert tipinde 8 sorudan oluşmaktadır. *Hiç uygun değil-tamamen uygun* arasında değişen seçeneklerde yüksek puan yalnızlığın yüksek seviyesini ifade etmektedir. Örnek ifadeler "Başvurabileceğim hiç kimse yok." ve "Kendimi dışlanmış hissediyorum." şeklinde verilebilir. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi ($\chi^2/df=1.79$, GFI=0.93, CFI=0.90, RMSEA= .05) tek boyutlu yapıyı doğrulamaktadır.

Çalışmada, yukarıda tanıtımı yapılan 3 ölçekten oluşan anket formu hazırlanmıştır. Çalışmaya sadece sözel onay veren gönüllü öğrenciler katılmıştır.

2.3. Nicel Veri Analizi

Elde edilen veriler IBM SPSS 25 ve AMOS programlarında analiz edilmiştir. Verilerin analizi, tanımlayıcı istatistikler, bağımsız T testi, Anova testleri ve Pearson korelasyon testi, ile yapılmıştır.

Araştırmanın nicel bulguları, öğrencilerin %44,9'unun 20-22 yaş aralığında ve sadece % 5,4'ünün (15) evli olduğunu bildirmiştir. Ayrıca Türkiye'de kalma sürelerine bakıldığında katılımcıların %48,6'sının 4 yıldan fazla süredir Türkiye'de yaşamakta oldukları görülmektedir. Araştırmaya 54 farklı ülkeden Süleyman Demirel Üniversitesi'nde eğitim almaya gelen lisans öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin geldikleri ülkelere bakıldığında ise Türkmenistan (38), Azerbaycan (32), Afganistan (28), Irak (26) en çok öğrencinin katıldığı ülkeler olduğu gözlemlenmiştir. Bu tablo ülkemizde ve çalışma yapılan Süleyman Demirel Üniversitesi'nde okuyan öğrenci profili ile uyumaktadır. Bu öğrencilerin %35,5'i (98) İktisadi ve idari Bilimler Fakültesi'nde, %19,9'u (55) ise Mühendislik Fakültesi'nde, %13,4'ü (37) İlahiyat Fakültesi'nde eğitimine devam etmektedir. Öğrencilerin %37'si (102) aylık 501-750 TL geliri olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %57,6'sı Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye'de kendisini tanıyan ve kendisiyle iletişim içinde olan bir kişi olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin %51,4'ü yurtda kaldığını belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin büyük çoğunluğunun %68,5 (189), 3 veya daha fazla kişi ile birlikte yaşadığı görülmektedir.

Öğrencilerin sosyal destek toplam ve yalnızlık puanları karşılaştırıldığında kadın öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrencilerin yaşları ile yalnızlık ve sosyal destek algıları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Aynı şekilde katılımcıların gelir düzeyleri, yaşanan kişi sayısı, kalınan yer, Türkiye'de kalma süresine göre sosyal destek algıları ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öte yandan kadın öğrencilerin daha az yalnızlık ve daha yüksek sosyal destek bildirdikleri bulunmuştur. Yapılan fark analizine göre ise öğrencilerin cinsiyetlerine göre özel insan desteği alt ölçeğinde aldıkları puanların farklılaştığı bulunmuştur ($p=.015<.005$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte evli öğrencilerin (12,66 ort.) bekâr öğrencilere (Ort.=14,52) göre daha az yalnız hissettikleri bulunmuştur.

Öğrencilerin okudukları fakülteler ve yalnızlık puanları arasında anlamlı bir fark bulunurken ($p.022<0,05$) sosyal destek toplam puanlarında ($p.269>0,05$) anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna göre en yüksek sosyal destek algısı Tıp Fakültesi, Tömer, Ziraat Fakültesi ve Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencileri arasında bulunmuştur. En düşük yalnızlık algısı ise Sağlık Bilimleri, İlahiyat ve Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencileri arasında bulunmuştur.

Öğrencilerin geldikleri ülkeler ile yalnızlık ve sosyal destek algıları arasında istatistiksel olarak $p<.01$ seviyesinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ortadoğu ülkeleri olarak gruplanan öğrencilerin ($56,92\pm14,26$) Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerden ($64,64\pm14,75$) istatistiksel olarak anlamlı derecede daha az sosyal destek algıladıkları bulunmuştur ($p=.002$). Türki Cumhuriyetler'den gelen öğrencilerin yalnızlık ortalama puanları ile Afrika ülkelerinden gelenlerin puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t= 2.791, p= ,006$). 5 farklı grupta gruplanan ülkelerin sosyal destek toplam puanlarının arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($f= 6.55, p=.00$). Aynı şekilde yalnızlık toplam puanları ülkelere göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir ($f=7.41, p=.000$).

Tablo 1. Katılımcıların Yalnızlık Frekansları

Soru	İfadeler	Yüzdeler
Y4	Kendimi dışlanmış hissediyorum.	57,6
Y1	Arkadaşım yok.	56,9
Y5	Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum.	51,8

Yalnızlık düzeylerine ilişkin frekans analizinde en yüksek yüzdeliğe sahip 3 ifade verilmiştir. Öğrenciler bu sorulara "Hiç uygun değil" şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo 2. Katılımcıların Sosyal Destek Frekansları

Soru	İfadeler	Yüzdeler
SD1	Ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya çalışır.	65,6
SD2	İhtiyacım olan duygusal yardım ve desteği ailemden (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) alırım.	59,1
SD7	Sorunlarımı ailemle (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) konuşabilirim.	49,6

Öğrencilerin sosyal destek düzeylerine bakıldığı zaman frekans analizinde en yüksek yüzdeliğe sahip 3 ifade verilmiştir. Katılımcılar bu sorulara en yüksek oranda olumlu cevap vermiştir. Bu ifadelerin aile boyutu altındaki sorulardan oluşması dikkat çekicidir. Çalışmaya katılan öğrencilerin daha çok aileden yardım aldığını ifade edebiliriz.

Araştırmada kullanılan değişkenlerin ortalama değerleri, standart sapmaları, çarpıklık/basıklık değerleri ve pearson korelasyon değerlerine yönelik bulguları Tablo 1’de verilmiştir. Çalışma verileri normal dağılım göstermektedir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 aralığında olması verilerin normal dağılım gösterdiği şeklinde ifade edilebilir (Morgan vd., 2004). Bu çalışmada da çarpıklık basıklık katsayıları bu değer aralıklarındadır.

Tablo 3. Betimsel İstatistikler ve Değişkenler Arası İlişkiler

Değişkenler (N= 276)	\bar{X}	SS	Çarpıklık	Basıklık	1	2	3	4	5
1. Aile Boyutu	5,69	1,36	-1,002	,446	(0,72)				
2. Arkadaş Boyutu	5,36	1,40	-,716	-,242	,511**	(0,76)			
3. Özel Boyutu	4,54	1,81	-,369	-,852	,342**	,428**	(0,81)		
4. Sosyal Destek	5,20	1,20	-,475	-,211	,751**	,779**	,800**	(0,84)	
5. Yalnızlık	1,80	,48	,427	-,261	-,219**	-,260**	-,170**	-,270**	(0,73)

($p < 0,01$ için **). Parantez içerisindeki boyutların Cronbach Alpha (α) değerlerini göstermektedir.

Tabloya göre öğrencilerin sosyal destek ($5,20 \pm 1,20$) düzeyleri 7 maksimum puan olarak değerlendirildiğinde yüksek sayılabilecek bir ortalama değere sahiptir. Öğrencilerin yalnızlık düzeyleri 4 maksimum puan olarak değerlendirildiğinde sonucun orta seviyenin altında bir ortalama değere ($1,80 \pm 0,48$) sahip olduğu görülmektedir. Sosyal destek algısı puanları ile yalnızlık puanları arasında ters yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmanın nicel çalışması kısmında çıkan bulgular uluslararası öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin düşük, sosyal destek algı düzeylerinin genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin en çok sosyal desteği aile alt boyutunda algıladığı, en düşük desteği ise özel alt boyutundan algıladığı görülmektedir. en düşük ise özel alt boyutundan destek algıladığı görülmektedir.

3. SENTEZ (NİCEL → NİTEL)

Uluslararası öğrencilerin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerini nelerin etkilediğini derinlemesine inceleyebilmek ve öznel deneyimlerin nasıl şekillendiğini anlayabilmek için nicel verilerin toplanması sürecinde aynı zamanda nitel görüşmeleri kabul eden uluslararası öğrencilerle maksimum çeşitlilik göz önünde bulundurularak farklı cinsiyet, fakülte ve ülkelerden 23 öğrenci ile tam yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ancak nitel verilerden elde edilen bulgular, katılımcıların görüşmeye ve detaylı açıklamaya istekli olmaması, ayrıntılı cevapların oluşmaması, yeterli bulgunun ortaya çıkmaması nedeniyle sadece destekleyici ek veri olarak kullanılmıştır.

4. ÇALIŞMA II: NİTEL ÇALIŞMA

4.1. Nitel Veri Toplama ve Çalışma Grubu

Nitel veriler Süleyman Demirel Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan, 9 kadın ve 14 erkek olmak üzere toplam 23 uluslararası lisans öğrencisinin katılımı ile yüz yüze görüşerek elde edilmiştir. Görüşmeler betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Verilerin toplanması sürecinde, birden fazla araştırmacının olması nedeniyle tam yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Örneklem seçiminde *ölçüt örneklem* ve *maksimum çeşitlilik örnekleme* kullanılmıştır. Katılımcılara tam yapılandırılmış 5 soru yöneltilmiştir. Görüşme formunda;

-Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye'den tanıdığınız ve iletişim içinde olduğunuz birileri var mıydı? Var ise nasıl tanışıldı, akrabalık ilişkileri bulunmakta mı, hala görüşüyor musunuz? Kendi ülkenizden arkadaşlarınız var mı? Türk arkadaşlarınız var mı, varsa ilişkiniz nasıl? Arkadaşlık kurarken ve devamında yalnızlık, dışlanma, önyargı vb. olumsuz durumlarla karşılaştınız mı?

-Türkiye'ye uyum sürecinde yaşadığınız (barınma, giyim, yeme içme, dil sorunları, eğitim, boş zaman etkinlikleri, ev/aile özlemi, kentle ilgili beklentiler/hayal kırıklıkları, ulaşım, ekonomi) ile ilgili sorunlar nelerdir?

-Bu sorunları nasıl çözüyorsunuz? Destek aldığınız kişi ve kurumlar var mı? Var ise kimlerden ve hangi kurumlardan yardım alıyorsunuz?

-Bu saydığımız sorun ve ihtiyaçlar ile ilgili ne hizmetler verilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? soruları yer almaktadır.

Katılımcı öğrenciler cinsiyet dağılımı eşitliği ve maksimum çeşitlilik göz önünde bulundurularak 11 farklı ülkeden ve farklı bölümlerden seçilmiştir. Bu süreçte veri toplamaya yardımcı olan öğrencilere süpervizyon verilmiş, görüşme dökümleri ve ses kayıtları kontrol edilerek teslim alınmıştır. Cevapları ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Katılımcıların geldikleri ülkeler ve cinsiyetleri ekteki tabloda (Tablo 4) gösterilmiştir.

Tablo 4. Çalışma Grubu

No	Katılımcı	Cinsiyet	Fakülte	Ülke
1.	K1	Erkek	İİBF	Yemen
2.	K2	Erkek	TIP	Azerbaycan
3.	K3	Erkek	MÜHENDİSLİK	Azerbaycan
4.	K4	Erkek	İİBF	Azerbaycan
5.	K5	Erkek	İİBF	Azerbaycan
6.	K6	Erkek	MÜHENDİSLİK	Türkmenistan
7.	K7	Erkek	İLAHİYAT F.	Suriye
8.	K8	Erkek	İİBF	Suriye
9.	K9	Erkek	İLAHİYAT F.	Afganistan
10.	K10	Erkek	İİBF	Afganistan
11.	K11	Erkek	İLAHİYAT F.	Afganistan
12.	K12	Erkek	TÖMER	Afganistan
13.	K13	Erkek	TÖMER	Afganistan
14.	K14	Erkek	MÜHENDİSLİK	Afganistan
15.	K15	Kadın	SAĞLIK BİL. F.	Azerbaycan
16.	K16	Kadın	MÜHENDİSLİK	Azerbaycan
17.	K17	Kadın	MÜHENDİSLİK	Azerbaycan
18.	K18	Kadın	İİBF	Tacikistan
19.	K19	Kadın	TIP	Bosna Hersek
20.	K20	Kadın	TÖMER	Kamerun
21.	K21	Kadın	SAĞLIK BİL. F.	Kırgızistan
22.	K22	Kadın	İİBF	Ukrayna
23.	K23	Kadın	TÖMER	Güney Afrika

4.2. Nitel Veri Analizi

Görüşme kayıtlarına ilişkin çözümleme yapılarak görüşmeler yazılı doküman haline getirilmiştir. Ardından görüşme dökümleri tekrar tekrar okunarak analiz edilmiştir. Bu çalışmanın verilerinin

yorumlanmasında *betimsel analiz* kullanılmıştır. Bu yöntem araştırmanın kavramsal yapısının önceden açık biçimde belirlendiği araştırmalarda kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Katılımcılarla yapılan görüşmelerle alınan cevaplar sonrasında kodlar oluşturulmuştur. Kodlardan hareketle kategoriler meydana gelmiştir. Kategorilerin ise benzerlikleri ve zıtlıkları göz önünde bulundurularak ortaya çıkan temaların altında değerlendirilmiştir. Ortaya çıkarılan temalar *ayrımcılık, yalnızlık, sosyal destek, ve dışlanma* başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

Katılımcıların verdikleri cevaplar arasında en çok dikkat çeken konulardan birisi ayrımcılık olmuştur. Bu çalışmaya katılan Suriyeli K8 ev ararken yaşadığı sıkıntıyı şöyle belirtmektedir: “*Buraya ilk geldiğimde ev arıyordum, birini aradım. Ev var mı diye sordum evet var dedi. Ondan sonra nerelisin diye sordu. Suriyeliyim deyince, ev yok dedi kapattı.*” Politik gerilimlerin kamudaki karşılığı olarak nitelenebilecek bir vaka statüsünde görülmesi gereken Suriye’den gelen göç dalgasının Suriyeli imajını etkilemesi öğrencileri de dışlanma deneyimine maruz bırakmaktadır. Ancak nitel verilerdeki ayrıntılarda ortaya çıkabilen bir durum olarak öğrencilerin yurtlarda Türk öğrencilerle birlikte kalmakta bazen sorun yaşayabildikleri, ayrımcılığa ve dışlanmaya maruz kalabildikleri anlaşılmaktadır. Güney Afrika’dan Türkiye’ye gelen kadın katılımcı K23, farklı bir görünümün dışlanmaya yol açabildiğini aktarmak istemektedir: “*Yani yurtdışından gelen öğrenciler fazla dışlanmasınlar özellikle Afrika’dan gelen öğrencilere...*”

Buna göre uluslararasılaşma hedefi ile üniversitelerin çok kültürlü olması arzulanırken bir yandan da toplumsal önyargıların değişmesi gerektiği gözükmektedir. Benzer kültürlerden gelen ve benzer dış görünümü sağlayabilen uluslararası öğrenciler yalnızlık ve sosyal destek konusunda sorun belirtmezken, farklı kültürlerden gelen öğrencilerin farklı görünümleri nedeniyle dışlanma deneyimi yaşayabilecekleri anlaşılmaktadır.

Öte yandan katılımcılar nicel verilerle paralel şekilde yalnızlık ve sosyal destek bakımından sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Yalnızlık ve dışlanma konusunda sorun yaşayıp yaşamadığı sorulan katılımcılar arkadaşlık ilişkileri bağlamında sorun yaşanmadığını “*Türklerin sıcak insanlar*” olduğunu belirtmekle birlikte kamusal alanda hizmetlere erişimde ve sunumda ayrımcılık yaşanabildiğini belirtmiştir.

Görüşler analiz edildiğinde hiçbir öğrencinin “*yalnızlık yaşıyorum*” veya “*sosyal destek göremiyorum*” şeklinde bir görüşü doğrudan ifade etmediği, arkadaşlık ve aile desteği alanların da yeterli desteği gördükleri anlaşılmıştır. Öğrenciler en çok aile ve ev özlemi çektiklerini ve aileleri ile telefonla ya da internet üzerinden iletişim kurarak bu sorunu giderdiklerini belirtmiştir. Yine yemeklerde ve giyinme konusunda zorluk çektiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler genel olarak maddi sıkıntı yaşadıklarını ve bu sorunun yaşamlarında önemli rol oynadığı belirtmiştir.

SONUÇ

Araştırma planlamasında nitel ve nicel verilerin birbirlerini destekleyici şekilde tamamlaması tasarlanmıştır. Uluslararası öğrencilerin sosyal destek algı düzeyi puan ortalamalarının Türkiye’de Türk öğrencilerle yapılan çalışmalarda ortaya çıkan ortalamalara yakın olduğu görülmektedir (Yılmaz, Yılmaz ve Karaca, 2008). Buna göre uluslararası öğrencilerin genel olarak yalnızlık hissetmedikleri ve sosyal destek algılarının yüksek olduğu söylenebilir. Araştırmanın nitel boyutunda ortaya çıkan öznel yaşantılar ayrımcılık ve dışlanma deneyimleri içermesine rağmen bu deneyimlerin genel bir yalnızlık algısına veya yetersiz sosyal destek algısına ulaştığını söylemek için yeterli veri yoktur. Elde edilen nicel ve nitel tüm veriler incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal destek düzeylerinin yüksek ve yalnızlık düzeylerinin düşük olduğunu belirttikleri bulunmuştur. Öte yandan Ortadoğu ülkelerinden gelen öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha az sosyal destek algılamaları önemlidir. Kültürel farklılıkların, politik gerilimlerin ayrımcılık ve dışlanma deneyimlerine yol açabildiği görülmüştür. Bu açıdan toplumsal imajın olumsuz olduğu ülkelere gelen öğrencilerin sorunlarına

karşı kültürel farkındalık çalışmalarının yapılması ve bu öğrenciler için oryantasyon sağlanması gerektiği tartışılmalıdır.

Bu sonuçlar öğrencilerin kültürel olarak benzerlik taşıyan ülkelerden gelmeleri halinde yalnızlık ve uyum sorunları yaşamadığını tartışan diğer araştırmalar ile paralel bir sonuç göstermiştir. Öğrencilerin benzer kültürlere sahip ülkelerden gelmesi; yalnızlık algılarının düşük, sosyal destek algılarının yüksek çıkmasında etkili olmuş olabilir. Öte yandan farklı üniversiteleri kapsayan ve daha geniş bir örneklem ile çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu çalışmaların uluslararası öğrenci deneyimlerinin farklı yönlerden anlaşılmasına katkı sağlaması önemlidir. Bu araştırmalardan çıkan bulguların uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki deneyimlerinin niteliğinin artırılmasına ve verilen hizmetlerin yapılandırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Bilgili, H. (2016). *İnönü Üniversitesi'nde yabancı öğrenci olmak: etnografik bir araştırma*. Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Creswell, John W., and Vicki L. Plano Clark. (2011). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage publications.
- Creswell, W. (2013). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*, SAGE Publications.
- Çelik, İ. (2013). *Türkiye'de yükseköğrenim gören yabancı öğrencilerin sorunları*. Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Demir, A. (1989). UCLA yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(23), 14-18.
- Demir, E., Saatçioğlu, Ö. ve İmrol, F. (2016). Uluslararası dergilerde yayımlanan eğitim araştırmalarının normallik varsayımları açısından incelenmesi, *Current Research Education*, 2(3) · 130-148.
- Doğan, T., Çotok, N. A., & Tekin, E. G. (2011). Reliability and validity of the Turkish version of the UCLA Loneliness Scale (ULS-8) among university students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 2058-2062.
- Eker, D., & Arkar, H. (1995). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği [Factorial Structure, Validity, and Reliability of the Multidimensional Scale of Perceived Social Support]. *Türk Psikoloji Dergisi*, 34, 17-25.
- Fetters, Michael D., Leslie A. Curry, and John W. Creswell. (2013). "Achieving integration in mixed methods designs—principles and practices." *Health services research* 48, 2134-2156.
- Forbes-Mewett, H., & Nyland, C. (2013). Funding international student support services: tension and power in the university. *Higher Education*, 65(2), 181-192.
- Kıroğlu, K. ve Kestan, A. ve Elma, C. (2010). Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyokültürel ve ekonomik sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26-39.
- Mirgül Enterieva, Ferudun Sezgin. (2016). Türki Cumhuriyetlerden Türkiye'ye gelen yükseköğretim öğrencilerinin akademik ve sosyal beklentilerinin karşılanma düzeyi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 102-115.
- Morgan, George A., Nancy L. Leech, Gene W. Gloeckner, and Karen C. Barrett. (2014). *SPSS for introductory statistics: Use and interpretation*. Psychology Press.
- Morse, Janice M. "Approaches to qualitative-quantitative methodological triangulation." *Nursing research* 40, no. 2 (1991): 120-123.
- Özçetin, S. (2013). *Yükseköğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özkan, G. ve Güvendir, M. A. (2015). Uluslararası Öğrencilerin yaşam durumları: Kırklareli ve Trakya Üniversiteleri örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 174-190.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage publications.
- Rajapaska, S. and Dundes, L. (2002). It's a long way home: International student adjustment to living in the United States. *College Student Retention*, 4(1), 15-28.
- Roberts, P., & Dunworth, K. (2012). Staff and student perceptions of support services for international students in higher education: A case study. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 34(5), 517-528.

Russell, D., Peplau, L. A., & Ferguson, M. L. (1978). Developing a measure of loneliness. *Journal of Personality Assessment*, 42(3), 290-294.

Yılmaz, E., Yılmaz, E., ve Karaca, F. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Genel Tıp Dergisi*, 18(2).

YÖK. (2018). Yükseköğretim Bilgi Sistemi, erişim tarihi: 4 Nisan 2018. <https://istatistik.yok.gov.tr/>.

Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of Personality Assessment*, 52(1), 30-41.

Not: Bu çalışmayı salgından dolayı Ekim 2020'de aramızdan ayrılan değerli hocamız Prof. Dr. Adem Efe'ye ithaf ediyoruz.